

ENTREVISTA

Antonia Heredia Herrera

ANTONIA HEREDIA HERRERA

Arxivera facultativa del cos d'arxivers de l'Estat a Sevilla

Arxivera facultativa del cos d'arxivers de l'Estat (Ministeri de Cultura) a Sevilla, en situació d'excedència. Durant trenta anys, va ser la cap de secció de l'Arxiu General d'Índies. Ha estat la directora de l'Arxiu de la Diputació Provincial de Sevilla. I també va ser la directora de l'Arxiu General d'Andalusia per concurs de mèrits (1995- 2004).

Doctora en Història d'Amèrica per la Universitat de Sevilla, premi extraordinari. És acadèmica de la Reial Acadèmia Hispanoamericana de Cadis, des del 1985. Ha estat professora col·laboradora de la càtedra de Dret Indià a la Universitat de Sevilla.

Va tenir una participació decisiva en la redacció del text del Reglament d'arxius andalusos de l'any 2000, encara vigent, ha estat vocal de la Comissió Andalus

Qualificadora de Documents Administratius i va participar en la redacció i la confecció de bona part dels textos normatius. També ha format part de la Comissió de Valoració del Consell Internacional d'Arxius (2000-2004).

A proposta seva, l'any 1987 es va constituir el grup de treball «Mesa de Archivos de la Administración Local», que ja ha celebrat més de trenta jornades ininterrompudament i del qual encara forma part.

Ha participat en les monografies publicades per aquest grup de treball, com ara *Propuesta de cuadro de clasificación de fondos de Ayuntamientos* (1996), *Propuesta de identificación y valoración para la selección de documentos en los archivos de la Administración Local* (2001) i *Indicadores de gestión en los Archivos municipales* (2010).

Ha format part de nombrosos grups de treball en representació d'Andalusia; un dels darrers és el coordinat pel Ministeri de Cultura per a l'elaboració de les Normes nacionals de descripció arxivística (2002-2004).

L'any 2007 va ser nomenada pel Ministeri de Cultura com a experta en la Comissió de Normes espanyoles de descripció arxivística (CNEDA), en la qual treballa actualment.

Té més de 37 publicacions relacionades amb arxius. El primer manual d'arxivística moderna al nostre país és obra seva.

Exerceix a l'Orden del Congreso de Colombia amb el grau de Gran Cruz de Caballero, imposada el 24 de maig de 2007. També se li ha atorgat la medalla d'ANABAD en el VIII Congrés d'aquesta associació, el 15 de febrer de 2008. Té la medalla d'or de la ciutat de Sevilla des del 30 de maig de 2008 i la medalla d'or de la província, atorgada el 23 de maig de 2010.

Hem entrevistat l'arxivera Antonia Heredia Herrera per a la revista *Lligall*, aprofitant la seva estada a Barcelona per participar en les 32 Jornades de la Mesa de Trabajo de los Archivos Locales, que es van celebrar a Barcelona el mes de maig del 2014.

Hem considerat que era necessari entrevistar l'arxivera sevillana, perquè és una dona que ha treballat de manera incansable en l'àmbit de l'arxivística i, sobretot, en la redacció dels primers manuals d'arxivística a Espanya, dels quals tots hem estat bons lectors.

ANTONIA HEREDIA HERRERA

Va fer classes a les primeres edicions del Màster d'arxivística de Catalunya i sempre ha estat una arxivera molt estimada i reconeguda al nostre país.

Ella és una pionera de l'arxivística a Espanya, la primera a publicar manuals d'arxivística, i qui n'ha escrit els més importants. És una dona amb una ment analítica i ràpida, entusiasta, una dona amb una gran capacitat de treball, que sap escoltar i també explicar. És una excel·lent pedagoga, gaudeix de la conversa i en aquesta entrevista ens continua donant lliçons d'arxivística.

L'entrevista es va fer a la sala de consulta de l'Arxiu fotogràfic de Barcelona el dia 16 de maig de 2014, i hi van intervenir Núria Postico, Isabel Pardo, David González i Teresa Cardellach.

L'entrevista va ser gravada en vídeo per a l'ACC_GD.

Com va començar en el món dels arxius? Què o qui la va introduir en l'àmbit de l'arxivística i dels arxius?

La meva vinculació als arxius comença l'any 1954. Primer vaig entrar al cos auxiliar d'arxivers, bibliotecaris, arqueòlegs i museòlegs. Després, l'any 1962, vaig fer les oposicions al Cuerpo Facultativo de Archiveros de l'Estat i des d'aleshores i durant trenta anys vaig treballar a l'Arxiu General d'Índies. Allà és on havia passat pràcticament tota la meua vida, la infància no, però sí l'adolescència i l'època que em vaig casar, fins que vaig decidir marxar-ne, i recordo que molta gent em deia «Antonia, estàs boja, com has de

marxar de l'Arxiu General d'Índies, que és l'arxiu més meravellós del món?».

Aquesta va ser la decisió professional més definitiva i important de la meua vida, perquè vaig sortir d'un arxiu emblemàtic, totalment històric, en un edifici esplèndid una part del qual era del Renaixement, per anar-me'n a un soterrani immund, a l'Arxiu de la Diputació Provincial. Però ni us imagineu com hi vaig guanyar, perquè a partir d'allà vaig fer el cercle complet del cicle de vida dels documents.

El vaig fer a la inversa: de l'arxiu històric vaig passar als arxius administratius i després vaig acabar en un arxiu intermedi. Si m'hagués quedat a l'Arxiu General d'Índies, no hauria estat capaç d'actualitzar-me, de viure tot el que són els arxius administratius, que són segurament molt més lletjos que l'Arxiu General d'Índies (el més grandiós i bonic del món, us ho asseguro), però allà mai no ho hauria aconseguit.

Hi ha una altra cosa que heu de saber per conèixer-me bé, i és que jo vaig fer la llicenciatura i el doctorat d'Història d'Amèrica. La meua vinculació amb Amèrica és fonamental i essencial en la meua vida personal i la meua vida professional. Importantíssim.

Quin va ser el motiu de marxar de l'Arxiu General d'Índies? Per què va decidir canviar d'arxiu?

Jo estava desenvolupant la meua carrera professional a l'Arxiu General d'Índies, però també tenia una plaça per oposició a l'Arxiu de la Diputació Provincial, el lloc que havia ocupat el meu marit. Amb la llei d'incompatibilitats havia de decidir on em quedava. Vaig pensar que era una aventura, que podia entrar en un altre món molt diferent i que potser s'obriren més possibilitats que quedant-me a l'Arxiu General d'Índies. Aquesta va ser la decisió que em va portar a canviar d'arxiu.

Vostè té una actitud activa i decidida, que ha mantingut al llarg de la seva vida i que l'ha fet ser pionera en molts aspectes i àmbits professionals.

Una sèrie d'esdeveniments em van portar a prendre certes decisions i a ser com sóc. El més lamentable, i que no he arribat a superar mai, va ser la mort del meu marit. Per mantenir-lo viu en el record vaig voler anar fent tots els projectes que ell tenia pensats i preparats. Me'n vaig anar a la Diputació Provincial a ocupar el seu lloc, a fer les coses que li van quedar pendents. I les vaig fer. Això també explica per què he arribat a aquesta edat mantenint-me en els arxius, amb la dèria dels arxius i l'arxivística, i mantenint la il·lusió. Com que no tinc company, el meu company han estat, en bona mesura, els arxius.

Els arxius han estat una taula de salvació. M'hi he aferrat i em sembla que ha donat bon resultat, he aconseguit una *entente*, una relació amb els arxius extraordinària, que m'ha beneficiat molt. Jo també els he donat alguna cosa, però de ben segur que me n'he beneficiat moltíssim.

Qui va ser la persona que la va introduir en el món dels arxius? Com van ser les seves oposicions per entrar al cos d'arxiviers de l'Estat?

Doncs també va ser una casualitat i en part li dec al meu marit José Joaquín. Havíem acabat tots dos la carrera i ell va decidir que volia ser arxiver. En aquella època s'havia d'anar a Madrid a fer les oposicions d'arxiver, perquè a les províncies no n'hi havia. Era l'any 1962. Els meus pares, amb uns criteris tradicionals, no em van permetre anar amb el meu promès a Madrid. Quina és la manera d'anar a Madrid amb el promès i que no em posin problemes? Doncs presentant-me a les oposicions. I per això les vaig fer.

Us diré més: hi vaig anar amb l'alegria d'acompanyar el meu promès a Madrid, i resulta que al primer exercici, que era d'idiomes, ell va suspendre i jo vaig aprovar. Com que no tenia cap interès en el tema jo volia tornar a Sevilla, però José Joaquín em va dir: «Com que te'n vols anar? Tu m'has acompanyat a mi fins aquí i ara t'acompan-

yo jo fins que et suspenguin». I les vaig aprovar, les vaig aprovar amb el número dos i crec que injustament perquè em mereixia el número u. I així vaig entrar. No puc dir que tingués vocació des d'un principi.

En acabar el batxillerat volia estudiar Ciències Exactes. Les matemàtiques se'm donaven molt bé, divinament. Però això no es podia fer a Sevilla i els meus pares no em podien pagar una carrera a Madrid. Total, que em vaig quedar a Filosofia i Lletres, i dins de Filosofia i Lletres, doncs... el que us he explicat. Són circumstàncies que passen i que et porten per un camí diferent. Jo he aprofitat bé el camí, oi?

I l'any següent va aprovar el seu marit?

Ell va entrar de professor a la universitat, va aprovar les oposicions de professor titular i en el moment que va morir tenia assignada la càtedra d'Història d'Amèrica per a La Laguna, però no s'hi va poder presentar. Abans, ell havia aprovat les oposicions a la Diputació Provincial [de Sevilla] com a arxiver, que fou la plaça que després ja vaig ocupar.

Ell sí que tenia vocació d'arxiver? Ho tenia clar?

Tenia vocació d'historiador més que d'arxiver. La prova és que va ser pro-

fessor titular d'Història d'Amèrica a la Universitat de Sevilla i després tenia programada la càtedra d'Història d'Amèrica a La Laguna; aquesta era la plaça que tenia assignada.

Com era l'ambient arxivístic quan vostè començava i què es demanava a un arxiver? Quin era el perfil de l'arxiver o arxivera en aquella època?

Per descomptat, perfil d'arxiver històric, històric, històric. Quan vaig fer les oposicions no em van demanar ni un sol tema d'arxivística. Jo era una diplomata i paleògrafa a fons, això és el que ens demanaven fonamentalment. Res, res d'arxivística. Jo no havia sentit a parlar mai de classificació, de descripció, de valoració. En tot cas, de catalogació. Tot el que sé d'arxivística ho he après després, fent d'arxivera.

Fins ara hem parlat de com va començar en el món dels arxius i la seva activitat com a arxivera, però quins són els projectes que li han quedat pendents, que hauria volgut fer i no ha pogut?

En aquests moments crec que he arribat fins on podia arribar en el meu temps. Segurament ja no podré arribar més enllà del que em correspon. Tots els canvis i transformacions que se'ns ofereixen ara en el món, no tindrè temps d'assolir-los, de fer totes les co-

ses que voldria fer. Ara mateix llegeixo moltíssima bibliografia sobre arxivística digital i sobre gestió de documents electrònics, i em trobo amb una sèrie de qüestions que ja no sóc capaç de resoldre i que em provoquen un enorme desassossec. Per exemple, quan sento a dir que el document electrònic no existeix o quan —i això ho he llegit fa pocs dies— em parlen de l'evidència, i en realitat s'està parlant de proves i de testimonis, que seria més clar, però en canvi parlen de l'evidència. L'evidència no serà possible en el món digital, i encara menys si no hi ha ordre en els repositoris electrònics, però potser no farà falta, no ho sé. Aquí ja no hi arribo.

“Quan vaig fer les oposicions no em van demanar ni un sol tema d'arxivística. Jo era una diplomata i paleògrafa a fons, això és el que ens demanaven fonamentalment. Res, res d'arxivística.”

Potser ens manca formació en sistemes d'informació, en informàtica. Arxivers i informàtics encara no parlem un llenguatge comú.

Encara no hi ha una bona sintonia. En general, quan els arxivers parlem d'arxivística, d'arxius o de documents d'arxiu, acostumem a ser més o menys clars. Intentem que la gent entengui el que expliquem.

Jo sempre estic capficada perquè la gent m'entengui, que sàpiguen del que estic parlant. En canvi, em fa la impressió —i potser estic equivocada— que els informàtics parlen amb la pretensió que no els compreguin, per semblar més importants.

Aquesta és la meva sensació. Quan llegeixo un llibre de gestió de documents electrònics, l'he de llegir dues i tres vegades perquè no l'acabo d'entendre. Sovint no utilitzen la gramàtica ni la sintaxi correctament. Aquesta és la meva sensació. Però el més greu no és el llenguatge, és com s'utilitzen els conceptes, això encara és molt pitjor.

Potser utilitzen les paraules *arxiu* i *document* amb un significat diferent del nostre?

Actualment, tinc una preocupació enorme, que és la falta de clarificació entre document i informació. I encara més, entre document d'arxiu i informació, i també entre tot el que és gestió

documental electrònica i textos legals de l'administració electrònica, perquè no sabem si s'estan referint a documents d'arxiu. Els documents d'arxiu tenen unes característiques que vénen d'antic: autenticitat, integritat, fiabilitat, disponibilitat. Però la informació no té aquestes característiques. Els documents i la informació estan lligats, relacionats, però no es poden identificar. Aquest és un dels greus problemes que els arxivers tenim avui, i això provoca una confusió enorme, la pitjor confusió! Per a mi, els conceptes són fonamentals, els conceptes acompanyats dels vocabularis.

Com afecten les noves tecnologies de la informació a la creació dels documents, a la creació dels arxius, a la identificació dels documents, etc.?

Mireu, no tan sols hi ha confusió en els conceptes fonamentals, sinó que, a més, la globalització ens porta problemes amb la identificació com a arxivers.

Jo crec que la globalització és bona, però, compte!, que no em toquin la meua identitat. Jo vull continuar essent el que sóc.

Fixeu-vos que sovint som els mateixos arxivers els que col·laborem en aquesta manca d'identitat.

Al darrer número del butlletí de l'ANABAD hi havia un article que es titulava «L'arxiu de la paraula». Quan es parla d'aquests arxius m'agafen esgarrifances i he d'anar directament a llegir-los. Vejam, què és l'arxiu de la paraula? Per començar, es troba a la Biblioteca Nacional, molt bon lloc per a l'arxiu de la paraula.

L'autora comença parlant del contingut, que és una col·lecció. En cap moment no es parla de fons, ni d'un grup de fons, ni un grup de sèries, es diu una col·lecció. I la metodologia va totalment encaminada a la informació, és a dir, que tot això no encaixa amb un arxiu ni amb la metodologia arxivística. Per què l'anomenem arxiu de la paraula? No seria millor i més clar parlar de *centre de documentació de la paraula*? Crec que a tots ens quedaria molt més clar. El que vull dir és que nosaltres mateixos utilitzem la paraula *arxiu* amb una alegria increïble, la desvirtuem.

Hi ha altres exemples amb la paraula *arxiu* que em posen molt nerviosa, nerviosíssima! Per exemple, quan es parla de la creació de l'arxiu de la memòria. Què és l'arxiu de la memòria? És que els altres arxius no són memòria? Quins són els de la memòria? De quina memòria?

Per tant, jo crec que per entrar en l'espai digital, en tot el que és la gestió de documents electrònics, cal que hi hagi uns coneixements, potser no en fan falta molts, però ens calen els bàsics, i

han de ser fermes, per poder abordar la gestió documental.

També en aquest sentit, la gestió documental és per a mi una preocupació enorme. Cada vegada que llegeixo treballs sobre gestió documental, i sobretot de gestió de documents electrònics, no arribo entendre on comença i on acaba la gestió documental. Per exemple, quan ens expliquen alguns projectes de gestió de documents electrònics, de digitalització i compulsada de documents administratius, ens expliquen com es fa tot el procés i se'ns diu: «I després entren al sistema de gestió documental». Jo em pregunto: és que això no és gestió documental? I l'arxiu? Que no es fa gestió documental en un arxiu?

En teoria tot és gestió documental, abasta tot el cicle de vida...

És clar, si parlem de gestió de documents hem de parlar de tot, des del principi fins al final. Des del disseny dels procediments fins a la conservació, però no fins a la conservació permanent, sinó després de la conservació permanent. Per a mi, tot això és la gestió documental. No podem parlar de gestió documental i arxiu com si hi hagués un tall, una frontera entre una cosa i l'altra. Si féssim aquest tall hauríem de parlar d'un quadre de classificació per a la gestió documental i d'un altre quadre per a l'etapa d'arxiu. I el meu punt de vista és que només hi ha

d'haver un sol quadre de classificació per a tot.

“No podem parlar de gestió documental i arxiu com si hi hagués un tall, una frontera entre una cosa i l'altra.”

Doncs aquí vostè té un gran repte. Amb la seva trajectòria professional podria intentar fer algunes recomanacions per entendre aquest assemblatge entre informàtica i arxivística. En aquest punt voldríem preguntar-li si considera que cal separar les branques de l'arxivística en dues: la de la gestió de la documentació administrativa i la gestió de la documentació i l'arxiu històric.

El darrer número de la revista *Tabula* està dedicat al futur dels arxius. Es formulen unes preguntes esgarrifoses no tan sols sobre el futur dels arxius, sinó també sobre el futur dels arxivers. Diu que, davant el repte del món digital, els arxivers quedaran convertits en arxivers del paper. I jo em pregunto: serem capaços de col·laborar realment i

ser corresponsables amb altres professionals de la gestió documental? Se'ns estan menjant el nostre àmbit de treball. Sempre he dit que els arxivers no podem quedar reduïts als arxius. Sempre he dit que hem de saltar la tàpia dels arxius i situar-nos per competir, fins i tot, abans de la creació dels procediments. A mi, el que no m'agrada és parlar de la creació de documents, he declarat la guerra als termes creació i creador, guerra declarada!

Potser ens falta una base en el coneixement, sobretot les persones que treballem en arxius de l'Administració.

A mi això em produeix inquietud i veig que no ens posem d'acord, que no hi ha consens en el concepte de gestió documental i encara menys en el de gestió de documents electrònics. Cal començar a preguntar-nos on comença i on acaba la gestió documental, qui són els seus responsables i qui són els seus administradors. Per a mi és molt important definir els conceptes, on comença el sistema i on acaba, perquè la majoria dels teòrics o dels que parlen de gestió documental, normalment no inclouen l'arxiu dins del sistema, l'arxiu és una altra cosa. Potser sí que ha estat culpa nostra, perquè no hem tingut els conceptes suficientment fiançats i d'alguna manera ens ha perdut el que jo anomeno el «mite de la modernitat», és a dir, que

no som moderns si no ens hi assemblem, i això és gravíssim.

L'arxivística pot ser moderna, és clar que sí, però moderna perquè ha evolucionat, ha canviat i s'ha desenvolupat al si de la mateixa disciplina arxivística, amb l'aplicació de les noves tecnologies. Tot i que ens ha ajudat, hi ha un desenvolupament de l'arxivística que no depèn de la tecnologia. Sovint pensem que no som moderns si no parlem de tecnologia.

Aviat, el 20 de juny, ingressaré com a acadèmica a la Real Academia de Nobles Artes de Antequera, i per al discurs que faré he estat dubtant si parlar d'història o parlar d'arxius. El públic a qui va destinat el meu discurs d'ingrés té més interès en la història que en els arxius, però jo em sento obligada a parlar d'arxius, sobretot en un fòrum on no estan acostumats a sentir-ne parlar, perquè s'assabentin de què és un arxiu i un document d'arxiu. M'he hagut d'inventar un discurs intel·ligible i li he posat de títol «Entre la nostàlgia de la tradició i el mite de la modernitat». Em situo en l'àmbit de l'arxivística, però parlaré de la relació dels arxius amb la informació, dels arxius relacionats amb la memòria, dels arxius relacionats amb la transparència, dels arxius relacionats amb la història, dels arxius relacionats amb l'administració electrònica i els governs oberts, i de tot això de què ara se sent parlar tant. Exposaré les relacions dels arxius amb totes aquestes realitats, parlant

d'arxius i arxivística amb un altre llenguatge, per aclarir conceptes com ara el de la memòria, perquè sovint la societat ho entén com un concepte una mica equivocat, sobretot el concepte de memòria històrica, fins i tot alguns arxivers, eh?

“Tot i que ens ha ajudat, hi ha un desenvolupament de l'arxivística que no depèn de la tecnologia. Sovint pensem que no som moderns si no parlem de tecnologia.”

Vostè creu que la gestió de documents electrònics a la fi ens portarà a l'arxiu únic? I ja no parlarem d'arxius administratius i d'arxius històrics?

L'exemple el tenim en la intervenció del primer ponent¹ de la jornada d'aquest matí, que ens ha parlat de repositori electrònic i de l'arxiu, però en canvi ens diu que l'arxiu també és un repositori electrònic. Vejam, ho haurem d'aclarir.

O bé tots dos són repositoris electrònics o tots dos són arxius, o, si no, hi ha d'haver alguna diferència. Caldrà marcar la diferència entre repositori electrònic i arxiu. Jo ho voldria saber. És que som nosaltres mateixos els que confonem conceptes bàsics.

Potser el problema rau en el fet que els arxivers anem a remolc dels altres...

Anem a remolc perquè tenim mala consciència, com ara que som antics o que som històrics. Per això no m'agrada que em diguin que sóc una arxivera històrica, oi? Ens està quedant una conversa molt informal, eh?

Bé, en el context de què estàvem parlant, com creu vostè que hauríem d'enfocar o readreçar, si escau, la professió de l'arxiver o arxivera i la seva formació amb vista al futur?

Mireu, amb relació a la formació, la setmana que ve me'n vaig a la Universitat de San Luis de Potosí, a Mèxic, on m'han demanat que parli de formació. Allà, parlar de formació és més fàcil que aquí perquè encara hi ha moltíssimes coses per fer. Actualment, la majoria de programes, els cursos en línia, els màsters, els cursos d'experts, quasi tot això, ho centren en la gestió documental. Comencen per la gestió documental i jo els insisteixo molt que abans d'arribar a aquí

cal fer molta arxivística i que la gestió documental només és l'aplicació de la teoria arxivística. La gestió documental és això i ho estem oblidant perquè els que parlen de gestió documental no són arxivers. Cal saber arxivística abans d'enfrontar-se a l'aplicació de la gestió documental. Això és importantíssim! Si nosaltres sabem arxivística i utilitzem el llenguatge científic dels arxivers, crec que el rodatge cap al futur, cap al desenvolupament del que està per arribar, serà molt més senzill, més que no pas si comencem sense haver-nos enfrontat al que és l'arxivística, haver-hi participat i tenir-ne el coneixement. Aquest és el primer pas.

Molts cursos comencen per la gestió documental, i si és gestió de documents electrònics, molt millor. Però abans s'ha de saber que caldran una sèrie de conceptes i un vocabulari que prové de més amunt, sense oblidar que el nostre vocabulari científic s'ha enriquit moltíssim amb el vocabulari d'altres professions.

Abans, quan jo vaig ingressar als arxius, l'arxiver era l'amo i senyor de l'arxiu i no havia de retre comptes a ningú, ni tan sols comparar el seu treball amb el d'un altre (de fet, això era impensable), i tot el que feia ho feia amb una autonomia totalment demostrada i constatada. Avui, aquesta autonomia ha deixat pas a la corresponsabilitat, la majoria dels nostres treballs els fem corresponsablement amb altres pro-

fessionals i cadascú ha d'aportar el que sap de manera corresponsable. Els informàtics no saben d'arxivística, però els arxivers no saben d'informàtica. Per això, cadascú ha de donar el que sap i unir-se de manera corresponsable, i no anar cadascú al seu aire.

Què és el que podem aportar els arxivers i arxiveres? Com podem transmetre aquest coneixement?

Podem aportar un munt de coses, el quadre de classificació, però també el llenguatge, les tipologies documentals, poder tipificar un document des de la seva captura, i ser rigorosos amb la tipologia documental és molt important. Per això, és imprescindible que entre nosaltres ens posem d'acord, que trobem el consens, perquè ara la tipologia documental s'ha convertit en una metadada. Però l'hem de definir correctament, no en podem dir suport o format, o fer una mala traducció de l'anglès. Aquí és on nosaltres hem de dir «NO».

Fa uns quants mesos, el Grupo de Archiveros de Madrid va publicar un catàleg de tipologies documentals per a la gestió de la documentació electrònica; us recomano que el llegiu. Tot i que no estic d'acord amb moltes coses, es toquen temes importants. Quan un arxiver parla de tipus documental ha de tenir molt clar què s'entendrà per *forma* i què s'entendrà per *format*. Això és fonamental, eh?

Entenc que el tipus documental respon a una denominació, a la primera imatge del document. Així, el Grup de Archiveros de Madrid parla d'innumerables tipus documentals, però jo entenc que el tipus documental és quelcom que serveix per reconèixer alguna cosa del document. Aleshores, no podem dir que és una escriptura, per exemple. El tipus documental no és escriptura, és escriptura de venda, o és escriptura de poders. Un altre exemple, la carta. La carta és un tipus documental si és un document d'informació entre parts. Ara bé, si té el sentit de document ja no és un tipus documental, hauria de ser carta de dot, carta de poder, carta de naturalesa, etc.

“Els informàtics no saben d'arxivística, però els arxivers no saben d'informàtica. Per això, cadascú ha de donar el que sap i unir-se de manera corresponsable, i no anar cadascú al seu aire.”

També és important consensuar si el tipus documental l'apliquem només a les unitats documentals simples o també a les unitats documentals compostes, començant per l'expedient. Jo sóc partidària que tant és tipus documental una escriptura de dot com una llicència d'obres.

Un altre dels tipus documentals que es reconeixen en aquest treball, per a mi desmesurat, és l'ordre. Ordre és una cèdula, ordre és una reial disposició, ordre també és un manament, ordre és un decret, ordre també és una reial ordre. Aleshores, no és un tipus documental?

Fixeu-vos que a aquestes altures, quan ja estem parlant de gestió documental, encara ens queda molt per definir.

I això que en la gestió de document electrònic és molt important definir els documents que formen part de cada tràmit, de cada expedient o de cada procediment. Els hem de definir abans; si no, la gestió de documents electrònics no funciona. Ens queda molta feina per fer.

Abans hem de polir moltes coses, eh? El que ha passat durant molt temps és que els arxivers s'han dedicat a la seva feina diària, amb els papers, a classificar, a ordenar, a descriure i a fer instruments de descripció, però no a la recerca de l'arxivística. Això ho hem

descartat durant molts anys. Avui es publica molt més, però bàsicament es publiquen treballs de gestió dels documents electrònics. La meva preocupació és que es parla d'arxivers en l'espai digital però sense passar per l'edat mitjana, i per l'edat mitjana cal passar-hi, i en general hem de passar per tots els períodes de la història. No ens podem saltar etapes, cal tenir els fonaments, i per a mi l'arxivística són els fonaments de la gestió documental.

Hi estem d'acord. No hem de saltar-nos etapes...

I és clar, si ens saltem etapes, inventem, i ens inventem vocabulari. A mi un terme que em sobta és *document interactiu*. Què és? El document interactiu és aquell que la forma i el contingut són pràcticament lliures, depèn de l'*input* de l'usuari. Així, on queda el document d'arxiu? Perquè en aquest cas no hi entra ni la integritat ni l'autenticitat. Puc entendre que sigui un document interactiu, però no un document d'arxiu.

Podríem posar d'exemple les pàgines web, cada vegada que un web s'actualitza caldria desar el document, entenen el document en un sentit molt ampli. Hauríem d'anar desant les diferents versions.

Això també passa amb els censos de població, arriba un moment que has

de marcar el final del cens, quan ja no el podràs modificar ni variar. És intocable.

Una altra pregunta. Vostè, que fa molts anys que està en el món de l'arxivística, que ha visitat molts arxius i que la conviden a diferents països, creu que els arxius espanyols estan ben dotats pel que fa a infraestructures, recursos humans i tecnològics? Si ens comparem amb altres països, com estan els arxius espanyols?

Jo només us puc respondre pel que conec. Mireu, el tema dels arxius és com el de la societat, hi ha classes potents, hi ha rics i pobres, i en els arxius també hi ha de tot.

Jo us puc parlar d'un arxiu ben dotat, la nineta dels ulls, preferenciat, tot el que vulgueu: l'Arxiu General d'Índies. És l'estrella de la Corona, no li manca de res. És un arxiu privilegiat. En canvi, podem parlar d'arxius municipals de la mateixa província de Sevilla que potser no tenen ni arxiver, que estan deixats de la mà de Déu, imagineu-vos! Però, en canvi, hi ha altres arxius municipals ben dotats i amb personal suficient.

Pel que fa a la segona pregunta, jo el que conec bé és Hispanoamèrica, i per descomptat nosaltres portem més recorregut fet, bastant més. Allà tenen els Archivos Generales de la Nación, que són els grans protegits de cada un dels governs de les repúbliques. Els arxius històrics els tenen organit-

zats en «fondos de la colonia» (des del 1492 fins al segle XIX) i «fondos de independencia». Aquests fons apleguen tots els documents de totes les institucions indíanes i després governamentals. Això, evidentment, no és un fons. No distingeixen la producció de les diferents institucions i passa així a la majoria dels quadres de classificació dels arxius generals de la nació (sigui el país que sigui).

Per a mi, la mostra més clara del funcionament d'un arxiu és el quadre de classificació. He anat recopilant algunes sèries que trobo força divertides, com ara «sèrie d'economia i hisenda». I què és sèrie d'economia i hisenda? I això en un arxiu espanyol!

“Mireu, el tema dels arxius és com el de la societat, hi ha classes potents, hi ha rics i pobres, i en els arxius també hi ha de tot.”

A Amèrica Llatina, darrerament s'han posat les piles en el tema dels arxius, oi?

Sí, hi treballen molt, però el problema és la formació. Un exemple de com es defineix la professió d'arxiver: «Arxiver és una persona que té qualsevol coneixement, ha treballat en un arxiu i ha publicat alguna cosa a la revista de l'arxiu general de la nació». Això és un arxiver. Una altra definició: «Un arxiver ha de ser endreçat, educat, saber donar ordres i tenir un tracte amable, cordial». Aquí teniu dos perfils d'arxiver, i això està publicat, no m'ho invento. Quan llegeixes això, t'adones del que queda per fer.

Per què costa tant que la nostra professió s'entengui?

A Espanya s'ha trigat molt, moltíssim, a tenir una formació universitària. Quan jo vaig començar no n'hi havia, em vaig formar pel meu compte, tret de la diplomàtica i la paleografia, que les vaig estudiar a la facultat, però res més. A Amèrica Llatina, en canvi, rar és el país que no té una llicenciatura universitària sobre documentació i temes relacionats, però en general el professorat que fa les classes ha après arxivística llegint manuals i bibliografia, no té pràctica de treball real. Aquest doble vessant, a la nostra professió és importantíssim.

Moltíssimes gràcies per aquesta agradable conversa.

1. Es refereix a Raimon Nualart, que va presentar el sistema d'arxiu electrònic a la 32a Jornada d'Arxius d'Administració Local, que es va celebrar a Barcelona el mateix dia que es va fer aquesta entrevista.

RESUM ENTREVISTA

Hem dedicat l'entrevista d'aquest número a l'arxivera sevillana Antonia Heredia Herrera perquè la considerem un referent de l'arxivística a Espanya.

Durant molts anys, els llibres i els manuals de l'Antonia Heredia eren de les úniques publicacions que els professionals de l'arxivística a Catalunya tenien al seu abast.

Antonia Heredia ha estat una gran arxivera i historiadora, però també ha estat una mestra excel·lent que ha sabut transmetre els seus amplis coneixements d'una manera generosa i intel·ligent. En l'entrevista ens parla dels seus inicis com a arxivera i el seu recorregut professional deixant palès que encara podem copsar l'actualitat de les seves opinions i els seus pensaments; aquesta és la seva grandesa.

RESUMEN ENTREVISTA

Hemos dedicado la entrevista de este número a la archivera sevillana Antonia Heredia Herrera porque la consideramos un referente de la archivística en nuestro país. Durante muchos años, los libros y manuales de Antonia Heredia eran de las únicas publicaciones que los profesionales de la archivística en Cataluña tenían a mano.

Antonia Heredia ha sido una gran archivera e historiadora, pero también ha sido una excelente maestra, que ha sabido transmitir sus amplios conocimientos de una manera generosa e inteligente. En esta entrevista, nos habla de sus inicios como archivera y su recorrido profesional dejando constancia de que aún podemos apreciar la actualidad de sus opiniones y de su pensamiento; esta es precisamente su grandeza.

INTERVIEW ABSTRACT

The interview for this issue is with Seville archivist Antonia Heredia Herrera, whom we consider an authority on archiving in Spain.

For many years, Antonia Heredia's books and manuals were one of the few references available to archivists in Catalonia.

Heredia is a great archivist and historian, but she is also a great teacher who has passed on her vast knowledge and expertise most generously and intelligently. In the interview, she talks about her early days as an archivist and her professional career whilst making it clear that her opinions and thoughts remain bang up to date. This is what makes her great.

RÉSUMÉ ENTRETIEN

Nous consacrons l'entretien de ce numéro à l'archiviste sévillane Antonia Heredia Herrera, que nous considérons comme une référence en matière d'archivistique en Espagne. Pendant de nombreuses années, les livres ainsi que les manuels d'Antonia Heredia ont été parmi les seules publications dont les professionnels de l'archivistique ont pu disposer en Catalogne.

Antonia Heredia a été une grande archiviste et historienne, mais aussi un excellent professeur, qui a su transmettre ses connaissances de façon à la fois généreuse et intelligente. Elle nous parle ici de ses débuts en tant qu'archiviste et de sa carrière professionnelle montrant ainsi que nous pouvons encore apprécier la pertinence de ses opinions et de sa pensée, et c'est précisément ce qui fait sa grandeur.

